

IFRS i 2011-regnskapet

I et år med betydelig økonomisk uro, men få IFRS-nyheter, er det viktig å sikre at regnskapsinformasjonen på en transparent og tidsriktig måte reflekterer og kommuniser i forhold til gjeldende markedsforhold.

Artikkelen er forfattet av:

Statsautorisert revisor
Didrik Thrane-Nielsen
Partner PwC

Siviløkonom
Jan Inge Nordheim
Senior associate PwC

På kort tid har Europa gått fra en gjeldskrise i privat sektor til en gjeldskrise i statlig sektor. Usikkerheten rundt gjeldsproblemene i eurosonen har ført til betydelig økonomisk uro som også påvirker norske selskaper. Markedsutsiktene i mange bransjer er nedjustert og mange selskaper har vanskeligheter med å få tilgang på finansiering. Dette resulterer i at en rekke selskaper foretar strategiske grep gjennom å omstrukturere virksomheten og finansieringen, mens andre benytter muligheten til å foreta oppkjøp og fusjoner. I finansmarkedene opplever vi store bevegelser i aksjekurser, renter, råvarepriser og valutakurser.

Et av kjennetegnene ved dagens krise og finanskrisen er mangelen på transparens i informasjonen som gis til regnskapsbrukerne vedrørende den risiko selskapet er eksponert for. Dette er med på å skape usikkerhet og manglende tillit til regnskapet som informasjonskilde. Det er således viktig at regnskapsprodusentene sørger for at sentrale forhold gis en lett tilgjengelig og ryddig fremstilling, samt at de behandles konsistent gjennom regnskapets ulike elementer, herunder årsberetningen og selskapets øvrige rapportering.

Med dette som bakteppe vil vi i det følgende gi en oversikt over hvordan de urolige markedene påvirker regnskapet, samt hvordan regnskapsprodusentene på en informativ måte kan benytte regnskapet til å synliggjøre risikoen de står ovenfor og

hvordan disse risikoene håndteres. Avslutningsvis gis det en oversikt over hvilke standarder, fortolkninger og endringer som er obligatoriske for 2011, samt hvilke som kan implementeres tidlig.

Regnskapsinformasjon i tider med økonomisk uro

Store bevegelser i finansmarkedene

Ofte vil vesentlige regnskapsestimater være basert på forutsetninger som er hentet fra finansmarkedene. Innledningsvis vil vi derfor understreke viktigheten av at regnskapsprodusentene sørger for at det er konsistens mellom variablene som benyttes i de ulike estimatene, at forutsetningene og modellene som benyttes er robuste og veldokumenterte, samt at informasjonen om forutsetninger og modeller er god.

Et historisk lavt rentenivå medfører at foretakenes pensjonsforpliktelser øker vesentlig. For foretak som benytter seg av korridorometoden, vil virkningen av rentendringene først slå ut i resultatet etter 2011. For å forhindre at dette kommer som en overraskelse på regnskapsbrukerne, bør dette kommuniseres tydelig. I tillegg må beregningsforutsetningene være oppdatert basert på markedssituasjonen på balansedagen. For diskonteringsrenten så vi store bevegelser høsten 2011, før vi til slutt landet på en rente som var mer enn 20 % lavere enn den som NRS beregnet tidlig på høsten.

Foretak som har aksjebaserte ordninger med oppgjør i kontanter, vil løpende måtte ta hensyn til endringer i virkelig verdi på forpliktelsen i regnskapet. Siden økt volatilitet i aksjemarkedet vil kunne være med på å øke verdien på selskapets opsjonsordninger, er det viktig å påse at forutsetningene som ligger til grunn for fastsettelsen av virkelig verdi, er oppdatert basert på markedssituasjonen på balansedagen.

I markeder med stor volatilitet vil risikoen øke for at sikringseffektiviteten både ved inngåelsen og løpende gjennom sikrings-

forholdet ligger utenfor det nødvendige intervallet på 80–125 %. Oppnås ikke en slik effektivitet, vil sikringsforholdet måtte avvikles. Dette vil påvirke periodens resultat og kan gi økt volatilitet i kommende perioder.

Store bevegelser i underliggende variable vil også kunne få store konsekvenser for selskaper med komplekse finansielle instrumenter og foretak med langsiktige kontrakter. I førstnevnte tilfelle vil for eksempel innebygde derivater som tidligere har hatt liten innvirkning på regnskapet, kunne få stor betydning på resultat og balanse. Når det gjelder langsiktige kjøps- og salgskontrakter, vil bevegelsene i prisene på underliggende variable kunne medføre at foretakene står overfor tapskontrakter i henhold til IAS 37. For foretak som tilpasser seg endrede markedsforhold ved å redusere produksjon eller forbruk, kan eksisterende kjøps- og salgskontrakter, som tidligere fullt ut har vært for eget bruk, nå komme inn i virkeområdet for IAS 39, noe som kan få betydelige konsekvenser.

Foretak med vesentlig valutaeksponering må være klar over at unntaksregelen i IAS 21, som åpner opp for å omregne transaksjoner i utenlandsk valuta med en kurs som er en tilnærming til valutakursen på transaksjonstidspunktet, kun kan benyttes dersom det ikke har vært betydelige svingninger i valutakursene i løpet av perioden. Det er viktig at regnskapsprodusentene er lojale mot standarden på dette punktet, slik at man unngår at resultatrapporteringen villedes av regnskapstekniske forhold.

Når det kommer til noteopplysninger og presentasjon i regnskapet, er det viktig at vesentlige valutaeffekter gis en lett tilgjengelig og ryddig fremstilling i resultatregnskapet, samt at klassifiseringen av verdiendringer på valuta- og råvaderivater er korrekt. I tider med stor usikkerhet er det også viktig at foretakene underbygger regnskapsestimaterne med sensitivitetsinformasjon. Med slik informasjon vil regnskapsbrukerne settes i bedre stand til å

vurdere fleksibiliteten i selskapets estimater. Det vil således være naturlig at foretakene legger stor vekt på opplysningskravene i IFRS 7 knyttet til virkelig verdiestimater og markedsrisiko, samt kravene i IAS 1 knyttet til viktige regnskapsestimater og skjønsmessige vurderinger.

Omstrukturering, finansiering og oppkjøp

Mange foretak er i en situasjon hvor de må selge eiendeler eller virksomhetsområder for å kunne finansiere videre vekst av kjernevirksomheten. Foretak som er i, eller som har avsluttet en prosess for å avhende enkelteideler, en gruppe av eiendeler eller et virksomhetsområde, vil måtte være oppmerksom på at kravene i IFRS 5 vil kunne bli aktuelle. På bakgrunn av dette må det derfor foretas en særskilt vurdering opp i mot kravene i IFRS 5 både med hensyn til presentasjon og måling. Det er også viktig med grundige vurderinger av kravene i IAS 27 i de tilfellene hvor hele eller deler av et virksomhetsområde er avhendet. Bakgrunnen for dette er at regnskapsmessig behandling vil være avhengig av hvilken reell kontroll foretaket har over enheten etter transaksjonen. For eksempel vil det ved transaksjoner som medfører tap av kontroll over datterselskap, være slik at resterende eierandel skal måles på nytt til virkelig verdi, og gevinst/tap skal resultatføres.

Når et foretak bryter lånevilkårene, og kreditor etter avtalen har anledning til å si opp kreditten, vil foretakets langsiktige gjeld måtte omklassifiseres til kortsiktig gjeld. Det er forholdene på balansedagen som skal legges til grunn for reklassifiseringsvurderingen, og det avgjørende vil være om långiveren enten kan kreve umiddelbar innfrielse av lånet eller innfrielse innen 12 måneder. Brudd på lånevilkår vil også gjøre det nødvendig å foreta en vurdering av om det er forsvarlig å legge til grunn forutsetningen om fortsatt drift.

I de tilfellene hvor det er foretatt en omstrukturering av foretakets lånefinansiering, for eksempel ved at det er foretatt endringer i lånebetingelser eller hvor forpliktelse er gjort opp ved utstedelse av egenkapitalinstrumenter, er det viktig at det foretas en grundig vurdering opp i mot kravene i henholdsvis IAS 39 knyttet til fjerning av finansielle forpliktelser fra balansen og IFRIC 19. Grunnen er at disse transaksjonene kan gi opphav til vesentlige balanse- og resultateffekter.

Ved endringer i foretakets driftsaktiviteter, for eksempel gjennom nedbemanninger eller andre effektiviseringstiltak, vil kravene i IAS 37 regulere den regnskapsmessige periodiseringen av de restruktureringsutgiftene som påløper. Periodisering skal skje når og først når, foretaket i tilstrekkelig detalj har dokumentert tiltakene og gjennom handling eller tydelig kommunikasjon har skapt en berettiget forventning om gjennomføring av tiltakene overfor de partene og enhetene som vil bli berørt av tiltakene.

For foretak som har stilt garantier til banker, finansinstitusjoner og andre enheter på vegne av datterselskaper eller tilknyttede selskaper for å sikre lån, kassekreditter og andre bankfasiliteter, er det viktig å påse at hendelser som medfører at foretaket må tre inn som garantist, reflekteres i målingen av forpliktelsen på det tidspunktet hvor dette blir kjent.

I oppkjøpssituasjoner hvor det er stor usikkerhet knyttet til oppkjøpskandidatens fremtidige utvikling, vil det ofte avtales et betinget vederlag. Betingede vederlag kan både gi opphav til krevende verdsettelsesvurderinger for både kjøper og selger, men også til klassifiseringsspørsmål om hvorvidt vederlaget skal klassifiseres som egenkapital eller gjeld for kjøper med implikasjoner også for selger. For å få finansieringen av oppkjøpet på plass vil selgeren kunne motiveres til å yte selgerkreditt. Denne kreditten vil kunne være utformet på mange måter, men i de tilfellene hvor selger motiveres til å yte finansiering gjennom å motta tegningsrettigheter, er det viktig at kjøper foretar en kritisk vurdering av instrumentets ulike komponenter for å kunne skille mellom gjeld og egenkapital.

Basert på omtalen i avsnittene ovenfor, er det ikke overraskende at regnskapsbrukerne også for 2011 vil ha særlig fokus på foretakenes likviditetsrisiko og kapitalstyring. Det er derfor viktig at kravene i henholdsvis IFRS 7 og IAS 1 som omhandler disse forholdene, står høyt på agendaen i år. For foretak som har konstatert brudd på sine lånebetingelser, er det særlig viktig at det gis detaljerte opplysninger som gjør det mulig for regnskapsbrukeren å vurdere de fremtidige konsekvensene. Vi benytter også anledningen til å understreke at informasjon som gis i årsberetningen, ikke på noen måte erstatter kravene til informasjon i årsregnskapet.

Svekkede fremtidsutsikter

I tider med økonomisk uro kommer man ikke utenom nedskrivningsvurderinger. Det er imidlertid viktig å være klar over at vurderingene favner videre enn kun goodwill og immaterielle eiendeler, og at nedskrivningsspøkelset vil kunne dukke opp innenfor en rekke regnskapsposter. Det er derfor viktig at regnskapsprodusentene er på jakt etter nedskrivningsindikatorer innenfor skjønsmessige poster som varelager, fordringer, utlån, aksjer, obligasjoner, varige driftsmidler, immaterielle eiendeler, investeringer i tilknyttede selskap og felleskontrollert virksomhet. I selve gjennomføringen er det viktig at ikke fokuset på fremtidige kontantstrømmer og avkastningskrav overskygger behovet for å foreta en kritisk gjennomgang av vurderingsenheten som legges til grunn. Gjøres ikke dette, vil risikoen øke for at eiendeler med nedskrivningsbehov feilaktig forsvarer sin verdi ved at de inkluderes i større grupper med lønnsomme eiendeler. Selv om mange norske bedrifter ikke påvirkes vesentlig av den økonomiske uroen, er det viktig at særlig selskaper med betydelige transaksjoner og mellomværende med utenlandske selskaper vurderer i hvilken grad kreditt- og risikoen er økt, samt om det er inntrådt hendelser som medfører at utlån og fordringer må nedskrives.

Vi ønsker også å rette søkelyset mot finansielle instrumenter som er klassifisert i kategorien tilgjengelig for salg. Siden kravene for resultatføring av nedskrivninger i IAS 39 (varig eller vesentlig) ikke er kvantitativt fastsatt i standarden, er det viktig at det gis en klar og konsistent beskrivelse av de prinsippene som underbygger vurderingene.

Det er ingen tvil om at periodisering og måling av foretakets inntekter er blant de mest sentrale vurderingene som foretas, da dette direkte reflekterer foretakets underliggende driftsaktiviteter. Når det kommer til varesalg, er det viktig at det foretas en kritisk vurdering av om utvidede garantier og returretter får noen betydning for inntektsføringstidspunktet, samt om langsiktige rentefrie kreditter gir opphav til noen måleutfordringer. I de tilfellene hvor leveransen gjøres over tid i form av tilvirkningskontrakter, er det viktig å foreta en kritisk vurdering av realiteten i inntekts-, kostnads- og fortjenesteestimater, samt påse at kostnadsoverskridelser og forsinkelser ikke medfører at foretaket står overfor tapskontrakter. Ved langsiktige tilvirkningskontrakter vil det også være relevant

å vurdere i hvor stor grad det foreligger kanselleringsopsjoner hos foretakets motparter som vil kunne gjøres gjeldende.

Foretak som over tid har bygget opp store fremførbare underskudd, må foreta en kritisk vurdering av om de i fremtiden vil generere tilstrekkelige skattemessige overskudd, slik at tilhørende utsatt skattefordel kan balanseføres.

Under IFRS stilles det betydelige krav til noteopplysninger rundt nedskrivninger. Gode og detaljerte noter er avgjørende for transparens og tillit rundt nedskrivningsvurderingene. Informasjonen som gis i tilknytning til disse notene, bør også kunne benyttes av regnskapsbrukerne til å måle lønnsomheten av tidligere oppkjøp og investeringer. Selv om historisk lønnsomhet ikke er noen garanti for fremtiden, er det ingen tvil om at dette er informasjon som er vesentlig for brukerne.

Vi har allerede vært inne på at selskapets inntektsstrømmer er svært sentrale.

I de fleste foretak vil det være slik at disse strømmene kommer fra forskjellige produktgrupper, kunder, geografi mv. Vi vil understreke viktigheten av at foretakene foretar en kritisk gjennomgang av kravene i IFRS 8, slik at selskapets segmentinformasjon reflekterer den informasjonen som benyttes i den interne ledelsesrapporteringen. Gjøres dette, vil det være lettere for regnskapsbrukerne å foreta en kritisk vurdering av den underliggende inntjeningen.

Informasjon om fremtidig skattebelastning er også av stor interesse for regnskapsbrukerne. Det er derfor viktig at det gis utfyllende informasjon om usikre skatteposisjoner, samt opplysninger om grunnlaget for balanseføring av utsatt skattefordel.

Standarder, fortolkninger og endringer som er obligatoriske for årsregnskapet 2011

I tabellen under har vi gitt en oversikt over hvilke regler som er aktuelle ved utarbeidelsen av årsregnskapet for 2011. Publikasjoner som gir en mer inngående gjen-

nomgang av endringene og andre hjelpemidler som kan være nyttige i forbindelse med årsoppgjøret, kan lastes ned fra: www.pwc.com/no/no/ifrs/publikasjoner/index.jhtml.

Standarder, fortolkninger og endringer som kan implementeres tidlig

I tabellen under er det gitt en oversikt over hvilke regler som kan **implementeres tidlig** i 2011. Vi har kun tatt hensyn til de endringene som var godkjent av EU på tidspunktet for utarbeidelse av artikkelen. Vi har ikke inkludert fortolkninger av eksisterende standarder og endringer i standarder som kun medfører økte informasjonskrav hvor det kan argumenteres for at implementering kan foretas uavhengig av EUs godkjenning.

Tema	Konsekvenser	EUs ikrafttredelsesdato (Gjelder for årsregnskap/transaksjoner)
Nærstående parter (IAS 24)	<ul style="list-style-type: none"> Vesentlige lettelser for offentlig eide foretak som er nærstående til andre offentlig eide foretak. Mer symmetrisk definisjon av nærstående i motsetning til tidligere. Er A nærstående til B, vil B være nærstående til A. Andre endringer i definisjoner av nærstående. Mange foretak vil være påvirket og endringene nødvendiggjør en gjennomgang av hvem som er foretakets nærstående, basert på nye definisjoner. 	1.1.2011 (Årsregnskap)
Tegningsretter i utenlandsk valuta (IAS 32)	<ul style="list-style-type: none"> Når funksjonell valuta avviker fra pålydende valuta på aksjene, åpnes det for på visse vilkår å utstede tegningsretter i pålydende valuta til aksjene, uten at tegningsrettene må anses som gjeld. Får særlig betydning for selskaper notert på børs i utlandet med NOK som funksjonell valuta og selskaper notert på Oslo Børs som ikke har NOK som funksjonell valuta. 	1.2.2010 (Årsregnskap)
IFRS 1 Førstegangsanvendelse av IFRS	<ul style="list-style-type: none"> Endring som innebærer at et selskap som konverterer til IFRS med tidspunkt for overgang til IFRS-er før 1.1.2009, kan unnlate å utarbeide sammenligningstall knyttet til visse opplysningskrav i IFRS 7, herunder virkelig verdihierarkiet. 	1.7.2010 (Årsregnskap)
Forskuddsbetaling til pensjonsordning med minimumsbetaling – endring (IFRIC 14)	<ul style="list-style-type: none"> IFRIC 14 er ikke aktuell for norske pensjonsordninger. Kun aktuell dersom utenlandske døtre har minimumskrav til årlig tilskudd til ytelsesbasert pensjonsordning. Fortolkningen regulerer hvilket beløp som kan balanseføres. 	1.1.2011 (Årsregnskap)
Oppgjør av gjeld ved utstedelse av aksjer eller andre egenkapitalinstrumenter (IFRIC 19)	<ul style="list-style-type: none"> Oppgjør av gjeld til tredjepart etter forhandling ved utstedelse av aksjer medfører gevinstføring over resultatet. Primært aktuell for selskaper i økonomiske vanskeligheter. 	1.7.2010 (Årsregnskap)
IFRS 1 Førstegangsanvendelse av IFRS	<ul style="list-style-type: none"> I de tilfeller et selskap endrer regnskapsprinsipp eller bruken av unntaksreglene i IFRS 1 i året for første gangs anvendelse av IFRS, skal selskapet forklare endringene mellom det første delårsregnskapet og årsregnskapet, samt oppdatere avstemmingen mellom rapporterte tall under tidligere GAAP og IFRS. 	1.1.2011 (Årsregnskap)
IFRS 1 Førstegangs-anvendelse av IFRS	<ul style="list-style-type: none"> Virksomheter underlagt innteksregulering (for eksempel norske nettselskaper) kan benytte bokført verdi under tidligere GAAP som estimert anskaffelseskost for eiendom, anlegg og utstyr, eller immaterielle eiendeler. Dersom man benytter seg av unntaksregelen, presiseres det at man på tidspunktet for overgang til IFRS må teste hver enkelt eiendel for nedskrivning etter IAS 36. Dersom unntaksregelen benyttes, skal det gis opplysning om dette i noter, samt grunnlaget for fastsettelsen av bokført verdi under tidligere GAAP. 	1.1.2011 (Årsregnskap)

Regnskap

Tema	Konsekvenser	EUs ikrafttredelsesdato (Gjelder for årsregnskap/transaksjoner)
IFRS 1 Førstegangsanvendelse av IFRS	<ul style="list-style-type: none"> Man kan anvende en hendelsesstyrt virkelig verdi som estimert anskaffelseskost (for eksempel virkelig verdi fastsatt ved en børsnotering). Måling av virkelig verdi kan bli gjort på, før eller etter tidspunktet for overgang til IFRS. Sistnevnte tilfelle er betinget av at målingen skjer i perioden hvor første IFRS-regnskap avlegges. Når ny måling finner sted i perioden mellom tidspunktet for overgang til IFRS og utgivelse av første IFRS-regnskap, skal justeringen av bokført verdi føres direkte mot egenkapitalen. 	1.1.2011 (Årsregnskap)
Oppkjøpsmetoden – enkelte ikke-kontrollerende eiere (IFRS 3)	<ul style="list-style-type: none"> IFRS 3 er endret slik at ikke-kontrollerende eiere som ikke har rett til andel av netto eiendeler (for eksempel tegningsretter og ansatteopsjoner), må måles til virkelig verdi på oppkjøpstidspunktet. For øvrige ikke-kontrollerende eiere kan fortsatt andel av balanseførte verdier velges fra gang til gang. 	1.7.2010 (Årsregnskap)
Oppkjøpsmetoden – Presisering knyttet til aksjebaserte betalingsordninger	<ul style="list-style-type: none"> Presisert at reglene i IFRS 3 gjelder for alle aksjebaserte betalingsordninger som er involvert i virksomhetssammenslutningen, inkludert aksjebetalingsordninger i den overtatte virksomheten som videreføres eller som erstattes med en ny(e) ordning(er) i det overtagende selskapet. 	1.7.2010 (Årsregnskap)
Oppkjøpsmetoden – Presisering knyttet til betinget vederlag	<ul style="list-style-type: none"> Fra og med 2010 har IFRS 3 krevd at betingede vederlag måles til virkelig verdi ved oppkjøpet og deretter i henhold til reglene i IAS 39. Det presiseres at betingede vederlag for oppkjøp som skjedde før 2010 fortsatt er, og skal være, utenfor virkeområdet til IAS 39. 	1.7.2010 (Årsregnskap)
Lettelser i notekrav om kredittrisiko (IFRS 7)	<ul style="list-style-type: none"> Ikke lenger krav om opplysning dersom maksimalt kredittap er balanseført beløp (fortsett notekrav for lånetilsagn og garantier). Mindre omfattende opplysningskrav for sikkerhetsstillelser. En lemping for mange foretak. Må likevel opplyse om effekt av mottatte sikkerhetsstillelser. Noteinformasjon bør gjennomgås for å vurdere om det nå er mulig å strømlinjeforme IFRS 7-informasjonen ytterligere. 	1.1.2011 (Årsregnskap)
Spesifikasjon i egenkapitaloppstillingen (IAS 1.106 (d))	<ul style="list-style-type: none"> Ikke lenger krav om å vise alle poster i utvidet resultat i egenkapitaloppstillingen. Disse kan i stedet vises som én sum - en forenkling som mange allerede har tatt i bruk. Merk at én samlelinje for hele totalresultatet ikke er tillatt 	1.1.2011 (Årsregnskap)
IAS 27 Konsolidert regnskap og selskapsregnskap	<ul style="list-style-type: none"> Som følge av endringer i IAS 27 er det presisert at følgeendringene i IAS 21 Virkningene av valutakursendringer, IAS 28 Investeringer i tilknyttede foretak og IAS 31 Andeler i felleskontrollert virksomhet skal anvendes for årsregnskap som begynner 1.7.2009 eller senere, eller tidligere hvis IAS 27 er tatt i bruk på et tidligere tidspunkt. 	1.7.2010 (Årsregnskap)
Delårsrapportering (IAS 34.15–16A)	<ul style="list-style-type: none"> Klarere notekrav om å omtale alle vesentlige forhold eller hendelser, herunder nedskrivninger, endring i klassifisering eller måling av finansielle instrumenter m.v. 	1.1.2011 (Årsregnskap)
Kundelojalitetsprogrammer (IFRIC 13)	<ul style="list-style-type: none"> Poeng påløpt i bonusprogrammer skal måles til virkelig verdi av de varer og tjenester som kan tas ut. Virkelig verdi defineres som hva en annen kunde ville betalt, justert med sannsynligheten for at poengene blir benyttet. 	1.1.2011 (Årsregnskap)

Tema	Konsekvenser	Implementering
IFRS 7 – Utvidede opplysningskrav knyttet til overføring av finansielle eiendeler	<ul style="list-style-type: none"> Som en konsekvens av finanskrisen er det gitt utvidede opplysningskrav knyttet til risikoeksponering som oppstår ved overføring av finansielle eiendeler. Kravene til opplysninger er avhengig av om overføringen medfører at eiendelen blir fjernet fra balansen eller om man har såkalt «continuing involvement». 	1.7.2011 (Årsregnskap)